

LIBERÁLIS TEOLÓGUS MEGTÉRÉSE

SZABADOS ÁDÁM

Eta Linnemann megtérése az én szememben az egyik legcsodálatosabb bizonyíték a Szentlélek újjászüelő munkája mellett. Megható egy alkoholista vagy drogfüggő ember szabadulása és megtisztulása. Izgalmas egy ismert sportoló vagy filmszínész megtérése. Nagy dolog, amikor egy nyíltan ateista gondolkodó eljut a felismerésre, hogy Jézus valóban feltámadt a halálból. Annál lenyűgözőbb eseményt mégsem tudok elképzelni, mint mikor egy liberális teológus, aki a történeti-kritikai módszer alapján miszlikre szedte az Újszövetség szövegét, egyszer csak meglátja az evangéliumokban Isten dicsőségét, meghajol a Szentlélek bizonyágtétele előtt, és ennek hatására megváltoztatja kutatási módszertanát. Eta Linnemannal ez történt.

1. A TÖRTÉNETI-KRITIKAI MÓDSZER FOGLYA

Linnemann teológiai tanulmányait Marburgban, Tübingenben és Göttingenben végezte 1948 és 1953 között. Doktori disszertációját *Gleichnisse Jesu, Einführung und Auslegung* címmel írta Jézus példázatairól, summa cum laude minősítéssel. Ezután Rudolf Bultmann és Ernst Fuchs mellett a passió-történetet kutatta. 1971-től teológia professzori állást töltött be a Marburgi Egyetemen, a Braunschweig Egyetemen pedig teológiai módszertant oktatott. Tagja volt a hétszáz egyetem kutatóit összefogó *Studiorum Novi Testamentum Societas* nemzetközi Újszövetség-kutató társaságnak.

Linnemann Bultmann radikális történeti-kritikus módszerét követte. Mikor elsőéves diákként Bultmann óráit kezdte látogatni, a nemzetközi hírv professzor az 1 Korinthus 15 egyik verse kapcsán azt mondta: „Pál itt nem éri el a rá általában jellemző teológiai magaslatot, mert Jézus feltámadásáról mint történelmi tényről beszél.” Linnemann ebből megtanulta, hogy teológusként nem szabad Jézus feltámadásáról tényként beszélnie. Megtanulta azt is, hogy a Bibliában leírt csodás események nem történtek meg, amit a szövegekben látunk, az a zsidók hitének a kifejeződése, nem valós események hiteles leírása. Linnemann magáévá tette Bultmann demitologizáló programját is: a villanykapcsoló korában többé nem lehet csodákról beszélni, a bibliai beszámolók mögött valójában egy monista világ természeti törvényei állnak, a valódi történelmet akkor ismerjük meg, ha lefejtjük a beszámolókról a mitológiai elemeket.

Linnemann tudományos munkáiban ezt a módszertant követte. Bultmann és a kritikai iskola tekintélye abban az időben megkérdőjelezhetetlen volt, Linnemann sem kérdőjelezte meg. Marburgi és braunschweigi éveiben a Bultmann-iskola képviselőjeként a radikális történeti-kritikai módszer szószólója lett, melynek metodológiai ateizmusa eleve kizárta a bibliai események magyarázatai közül a transzcendens okokat, és ezáltal a csodák lehetőségét is. Módszertani kiindulópontja miatt nem fogadhatta el az Újszövetség szerzőinek (vagy inkább szerkesztőinek) nézőpontját, helyette a

korai egyház hite mögött található „valódi” történetet próbálta rekonstruálni. Azt a Jézust kutatta, aki biztosan más volt, mint ami a tanítványai (?) beszámolóiból kiolvasható. A hagyományrétegek mögötti zsidó tanító foszlányokban, homályosan felsejlő, bizonytalan képét akarta alapos és precíz szövegelemzés segítségével helyreállítani.

A Linnemann által követett módszer természetesen meghatározta a kutatásai eredményét. „Olyan ez, mint számítógéppel dolgozni” – mondta saját módszertanáról megtérése után. „Amit a képernyőn látsz, az az általad választott programtól függ. Ha a Bibliát úgy tanulmányozod, hogy azt feltételezed, hogy Isten nem létezik, nem is fogsz találkozni vele.” Ha az a kiindulópontunk, hogy Isten „természetfeletti” cselekvése eleve nem számbavehető oka bibliai eseményeknek, ne csodálkozzunk, ha léptenyomon gondunk lesz a Biblia szövegével. Mivel a történeti-kritikai módszer a cselekvő és beszélő Isten hipotézisét mint okot *a szövegek kutatásakor* kizárja, a módszer önmagába záródik, és semmiképpen nem vezethet a bibliai beszámolók igazságának elfogadásához. Tökéletesen zárt rendszer, melyből nincs kitörési pont. Linnemann is foglya volt a rendszernek.

2. SZABADULÁS A MÓDSZER FOGSÁGÁBÓL

„Teológusként mélyen belesüllyedtem a történeti-kritikai módszerbe. Ha az Úr nem ragadott volna ki belőle, ma is benne lennék. De az Úr bármit megtehet, meg tud szabadítani bennünket a teológiánkból is.” Eta Linnemann ezekkel a mondatokkal a kaliforniai Grace Valley Christian Centerben elmondott bizonyágtételét vezette be 2001. november 7-én, huszonhárom évvel azután, hogy kollégái és a teológus világ nagy megdöbbenésére hátat fordított a történeti-kritikai módszernek (olvasóit arra kérve, hogy semmisítsék meg korábbi írásait), és Indonéziába ment, hogy ott misszionáriusként lelkipásztorokat képezzen. Vajon mi okozta ezt a radikális fordulatot a huszadik század egyik elismert liberális teológusában?

Linnemann egy doktori disszertáció elolvasására vezeti vissza a benne lezajlott változás kezdetét, valamint néhány konkrét élményre, melyekből azt szűrte le, hogy a történeti-kritikai módszerrel nem juthat el az igazság megismerésére. Hogy az általa is oktatott módszertan nem vezet az igazsághoz, rémisztő felismerés volt számára, hiszen – elmondása szerint – az igazság gyermekkorától vezérlőcsillaga volt. „Azt hittem, hogy az egyházat és Istent szolgálom, de rájöttem, hogy a teológiai munkám senkinek nem segít. Ez mély frusztrációt eredményezett bennem: mi a munkám célja? Szerencsére a mennyei Atya szándéka nem az volt, hogy engem frusztráljon, ez csak eszköz volt a kezében arra, hogy megállítson. Az Úr segített abban is, hogy ezek után meghalljam a valódi evangéliumot. Ehhez az én esetemben egy doktori disszertációt használt.”

A szóban forgó disszertáció az afrikai egyházról szólt. Miközben Linnemann tanári munkáját végezve a szöveget ellenőrizte, elcsodálkozott azon, amit a dolgozatban az afrikai egyházban zajló próféciaokról és csodákról olvasott. Aki még a Bibliában leírt csodákban sem hisz, ugyan mit gondoljon ezekről a modern jelenségekről? A Bultmann-tanítvány Linnemannt mélyen

felkavarta a dolgozat. Aztán szép lassan megfeledkezett róla, és a megszokott mederben folytatta tudományos munkáját. Néhány hónappal később Jézus állítólagos csodáiról tanított, és arról, hogy azokat hogyan kell demitologizálni, amikor az egyik diák jelezte, hogy az evangéliumban leírthoz hasonló esemény tanúja volt a környezetében. A professzorasszony arra kérte diákját, hogy írja le, amit átéltek. Azt remélte, hogy a diák ezáltal könnyebben megérti majd azokat a törvényszerű lépéseket, melyekről Jézus csodáinak kritikus elemzése kapcsán tanított. Linnemann ekkor mellékesen megemlítette a hallgatóinak, hogy egy doktori tanulmány szerint az afrikai egyházban is történnek hasonló csodák.

A diák, akit a környezetében tapasztalt csoda leírására kért, egyike volt azoknak az újjászületett hallgatóknak, akik ekkor Linnemann óráit látogatták. A professzor máskor egy-két „hívő” diákról tudott, ebben a szemeszterben hatan vagy heten is voltak. Amikor Linnemann megemlítette az afrikai csodákat, és a hangjából nem a bultmanni kétely, hanem valami egészen más érződött, ezek a diákok arra gondoltak, hogy egy nap talán még Linnemann professzor is megtérhet. Repedést fedeztek fel a bibliakritika által bevehetetlenre épített erőd falán, melyen keresztül talán behatolhat az evangélium világossága a professzorasszony szívébe. „Elkezdtek imádkozni értem. A diákok is imádkoztak értem, a családjaik is imádkoztak értem, és az imaköreikben is imádkoztak értem. Elég nagy imakampány lehetett, mert később gyakran jöttek oda hozzám emberek azzal, hogy 'Emlékszünk, mennyit imádkoztunk Önért!'”

A diákok nem elégedtek meg az imádkozással. Minden hónapban meghívót küldtek professzoruknak, hogy vegyen részt a diákköri alkalmukon. Linnemann májusban, júniusban, júliusban, augusztusban és szeptemberben is udvariasan visszautasította a meghívást, de a kitartásukat látva októberben végül elment közéjük. „Mélyen megérintett az öröm és szeretet légköre... Eldöntöttem, hogy legközelebb is elmegyek.” Linnemann a hit valóságának új dimenziójával találkozott a diákok imakörében. „Észrevettem, hogy amikor valamilyen komoly problémájuk volt, ezek a diákok imádkoztak azért. Tudtam, mi az imádság, minden reggel imádkoztam, de lenyűgözött, hogy lehet valódi dologért úgy is imádkozni, hogy mások is hallják, és ezért tudhatják azt is, hogy megkapjuk-e, amit kérünk, vagy nem. Furcsa volt ez nekem, de nagy benyomást tett rám. Ezután minden hónapban megpróbáltam elmenni a gyűlésre. Egy év és egy hónap elteltével átadtam az életemet Krisztusnak.”

Linnemann számára ez nem volt egyszerű lépés, hiszen ismert keresztény teológus volt, ez volt a szakterülete, a karriere, ez volt a múltja és a lehetséges jövője is. „Az egyik előadást hallgatva nagyon vágytam arra az életre, amelyről az előadó beszélt. Amikor előre hívta az embereket, én készen álltam, hogy felugorjak a helyemről, de ő azt kérdezte: 'Van itt valaki, aki hinni szeretne Jézusban?' Azt mondtam ekkor magamban: 'Ó, ez nem nekem szól, mert én már hiszek Krisztusban.' Ez a gond a teológusokkal: azt gondolják magukról, hogy hívők. De aztán az előadó megismételte a hívást, azt kérdezte, hogy ki akarja alárendelni az életét Krisztusnak. Akkor tudtam,

hogy ez nekem szól. Felemeltem a kezemet, az Úr látta a szívemet, és az életem megváltozott.”

3. A TÖRTÉNETI-KRITIKAI MÓDSZER KRITIKUSA

A változás nem hagyta érintetlenül Linnemann teológiai módszertanát sem. „A történeti-kritikai teológia istene olyan, mint a három majom szobra: az egyik a szemét takarja el, a másik a füleit, a harmadik a száját – nem látnak, nem hallanak, nem szólnak semmit –, és mivel a kezeik is foglaltak, nem is tesznek semmit. Most viszont érzékeltem az élő Istent! És ugyanabban a pillanatban azt is tudtam, hogy addig vak tanítóként vezettem vak diákjaimat. Bűnbánatot éreztem a hamis tanításaim miatt. Arra is rájöttem, hogy hiába töltöttem éveket tanulással, semmit nem tudtam Istenről. De Isten kegyelméből ez a felismerésem nem kétségbeeséshez vezetett, hanem arra az elhatározásra, hogy el kell kezdenem most már erről az Istenről tanulni.”

Linnemann professzor beiratkozott egy evangéliumi bibliaiskolába, ahol a legfiatalabb hallgató egy tizenhatéves fiú, a legidősebb pedig egy hetvenéves nagymama volt. „Ebben a bibliaiskolában életemben először megtanultam a keresztény hit alapjait.” Nem lehet szótlanul elmenni a helyzet iróniája mellett. Linnemann professzor egyik nap az egyetemi óráit tartotta, másik nap a kis bibliaiskola padjában ült és tanult! Az egyetemi közeghez képest alacsonyabb színvonal néha kételyeket ébresztett benne, de el kellett ismenie, hogy ebben az iskolában mégis olyan dolgokat tanult, amelyekről egyetemi tanárként előtte soha nem gondolkodott. Megismerte például a Biblia ihlettségéről szóló tanítást, és szégyenkezve gondolt arra, hogy ismert teológusként neki erről fogalma sem volt. Elkezdte komolyan venni Jézus titulusait, és hittel kimondani, hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia, emberré lett Isten. Két hónap elteltével a professzorasszony elhitte az ígéretet, hogy Jézus másodszor is el fog jönni. Aztán egy nap elfogadta Jézus szűztől születését is, és onnantól az egyetemi katedréről is ezt tanította. („Gondolják el, hogy a diákok ezt egy Bultmann-tanítvány szájából hallják!”) Eta Linnemann megérkezett az evangéliumi világba.

Megtérése után tudományos munkásságát a kritikai iskola kritikájának szentelte. Új szemszögből elemezte az ún. szinoptikus problémát, valamint a Q-hipotézist, és megvizsgálta a páli korpusz egy részének pszeudoepigráf jellege melletti érveket is, arra a következtetésre jutva, hogy a kritikai hangok ellenére mind a tizenhárom levél az apostol írása. Utolsó évtizedeiben az evangéliumi hit követe lett teológusként a tudományos világ, misszionáriusként pedig a gyorsan növekvő indonéz egyház számára. Sok helyen – többek között a Covenant Seminary diákjai előtt is – számot adott a Szentlélektől kapott hitéről, pálfordulásáról, evangéliumi meggyőződéséről. A Grace Valley Christian Centerben elmondott bizonyágtételét így zárta: „Tehát rájöttem, hogy megbízhatunk a Bibliában. Nem bízhatunk a történeti-kritikai teológiában és a bibliakritikában. Az nem megbízható. Dicsérem Istent, mert kihozott engem onnan, és imádkozom azért, hogy használjon engem, hogy a bibliakritikától másokat is Krisztushoz vezethessek.”

„Mert más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus. Azt pedig, hogy ki mit épít erre az alapra: aranyat, ezüstöt, drágakövet, fát, szénát, szalmát; az a nap fogja világossá tenni, mivel tűzben jelenik meg, és akkor mindenkinek a munkája nyilvánvalóvá lesz; hogy kinek mit ér a munkája, azt a tűz fogja kipróbálni.” (1 Kor 3,11-13) Eta Linnemann 2009. május 9-én befejezte az építést. A nap közeledik, amikor mindannyiunk tanítása mérlegre kerül.